

**Висновок про наукову новизну,
теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційної роботи Нагорняка Юрій Васильовича
на тему: «Соціально-психологічні чинники сексуальних
стосунків у парі в ситуації війни»
("Socio-Psychological Factors of Sexual Relationships in Couples in
the Context of War "), що подана на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія»**

Дисертаційна робота Нагорняка Юрія Васильовича на тему: **«Соціально-психологічні чинники сексуальних стосунків у парі в ситуації війни»** була розглянута на засіданні кафедри психології, яке було проведене 10 жовтня 2025 року, протокол №2 відповідно до пункту 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. Результати проведення та обговорення презентації результатів дисертації Нагорняка Юрія Васильовича на вищезазначеному семінарі відображаються у цьому висновку.

1. Актуальність теми дослідження. Здорові сексуальні стосунки в парі є однією з важливих передумов повноцінної самореалізації людини у сфері партнерських та сімейних взаємин. Вони слугують задоволенню сексуальних потреб, реалізації функції продовження роду, а також потреби у безпечній прив'язаності та емоційній близькості. Здатність створювати й підтримувати стабільні та тривалі партнерські стосунки свідчить про зрілість та здоров'я психіки. Ситуація війни, у якій перебуває населення нашої країни, вносить свої корективи та може стати справжнім випробуванням, ненормативною кризою для багатьох пар. Війна порушує

звичний спосіб існування людини, і перевірені часом моделі інтимних стосунків ризикують стати неактуальними. В умовах війни психіка людини щодня зазнає впливу стресових чинників високої інтенсивності. Досить часто на перший план виходять потреби фізичної безпеки, що спричиняє тривогу за власне життя чи інших людей. Ситуація війни пов'язана з втратами близьких, знайомих чи незнайомих людей, майна, планів та очікувань. Діапазон психічних реакцій за таких умов є досить широким – від переживання невизначеності, розгубленості та тривоги до травматичної кризи особистості. Хронічний вплив сильних стресорів може спровокувати виникнення психічних розладів: депресивних, тривожних, панічних, посттравматичних стресових та інших. На психологічний стрес реагує гормональна система організму, що зумовлює зміни у сексуальній поведінці людини, зниження чи ситуативне посилення сексуального потягу. Загалом, високий рівень стресу та супутні розлади психіки негативно позначаються на сексуальному функціонуванні людини. З іншого боку, сексуальне благополуччя є складовою загального комплексу особистісного добробуту, а також виступає ресурсом впевненості й гендерної самоцінності. За таких умов, а також з огляду на контекст національної резильєнтності та необхідність післявоєнного відновлення, особливо актуальною постає проблема дослідження чинників сексуальних стосунків у парі та напрацювання методів збереження й відновлення сексуального благополуччя.

Над вивченням психологічних проблем сексуальності, психосексуального розвитку і механізмів сексуальної дисгармонії працювало чимало вітчизняних дослідників: В. В. Кришталь, М. М. Кабанов, Е. Е. Ейдемільер, В. В. Юстицькіс, І. А. Семенкіна, Л. І. Вассерман, О. Ю. Щелкова, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді, В. П. Кравець, Л. М. Гридковець, О. М. Балакірєва, В. А. Гупаловська, С. В. Ковальова, В. А. Семиченко, О. В. Сечейко. Проблемами сексології

та сексопатології займалися: Г. С. Кочарян, О. С. Кочарян, Б. В. Ворник, В. В. Кришталь, Д. Н. Ісаєв, В. Ю. Каган, І. С. Кон, С. І. Голода, І. Ф. Юнда, В. А. Доморацький, Є. А. Кащенко, Z. Lew-Starowicz, W. Masters, V. Jonson, J. Money, G. Kelli, H. Kaplan, J. McCarthy, M. McCarthy. Проблеми подружньої взаємодії, єдності та дезадаптації пари досліджували: Б. Е. Алексєєв, А. Е. Личко, А. С. Співаковська, В. К. Мягер, Т. М. Мішина, Т. Д. Бахтєєва, С. С. Лібіх, М. Й. Боришевський, Т. С. Гурлева, О. І. Морозова-Ларіна, Ю. О. Приходько, Л. А. Богданович, Т. В. Буленко, В. А. Гупаловська, Л. І. Дідковська, І. О. Ковальова, Б. Г. Херсонський, О. Д. Шинкаренко.

Разом з тим, на сьогоднішній день бракує комплексних досліджень соціально-психологічних чинників сексуальних стосунків у парі в умовах інтенсивних стресових навантажень ситуації війни, а також досліджень, що вивчають чинники резильєнтності сексуального благополуччя та пропонують стратегії психологічної допомоги для його профілактики й відновлення в умовах війни.

Соціальна значущість проблеми в умовах сьогодення, а також недостатня кількість наукових досліджень у цій сфері обумовлюють актуальність теми дисертації «Соціально-психологічні чинники сексуальних стосунків у парі в ситуації війни».

2.Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри психології Вищого навчального закладу «Університет економіки та права «КРОК» «Психологічні проблеми професійної підготовки та самореалізації фахівців різних галузей практики» (номер державної реєстрації 0116U00750); «Психологія особистісного та професійного становлення фахівців різних галузей практики в кризових умовах» (номер державної реєстрації 0124U003861). Тему наукового дослідження

затверджено Вченою радою Університету «КРОК» (протокол № 7 від 16 червня 2022р.; протокол № 1 від 28 серпня 2025р.).

3. Формулювання наукової задачі, нове вирішення якої одержано в дисертації.

Головною метою дослідження є встановлення та аналіз соціально-психологічних чинників сексуальних стосунків у парі в контексті впливу ситуації війни та розробка ефективних стратегій психологічних інтервенцій спрямованих на профілактику та покращення рівня сексуального благополуччя.

Об'єктом дослідження є сексуальні стосунки в парі.

Предмет дослідження – соціально-психологічні чинники, що визначають особливості реалізації сексуальних стосунків у парі в умовах ситуації війни.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Теоретично дослідити соціально-психологічні чинники сексуальних стосунків у парі.

2. Здійснити теоретичний аналіз процесів, що відбуваються в парі під впливом умов соціально-психологічної ситуації війни.

3. Розробити теоретичну модель чинників сексуальних стосунків у парі в умовах ситуації війни.

4. Емпірично дослідити чинники сексуальних стосунків у парі в контексті умов ситуації війни.

5. Ідентифікувати салютогенні та патогенні чинники сексуальних стосунків у парі в умовах ситуації війни.

6. Розробити стратегії психологічної допомоги спрямовані на профілактику та відновлення рівня сексуального благополуччя в умовах ситуації війни.

7. Провести дослідження ефективності розроблених стратегій психологічної допомоги у відновленні сексуального благополуччя.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Для досягнення поставленої мети та виконання завдань використано сукупність теоретичних та емпіричних *методів дослідження*.

Теоретичні методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення і систематизація основних теоретичних положень, що описують предмет дослідження.

Емпіричні методи: опитування, бесіда, спостереження, експеримент. Емпіричне дослідження проведено з використанням наступних методик: для вимірювання індивідуальних психологічних особливостей використано Вісбаденський опитувальник позитивної психотерапії та сімейної терапії (WIPPF) (Remmers, 1996), рівні слідування гендерним стереотипам оцінено за Статеврольовим опитувальником С. Бем (BSRI) (Bem, 1981), для вимірювання рівня стресу використано Шкалу сприйнятого стресу (PSS-10) (Cohen, Kamarck & Mermelstein, 1983), рівні негативних психоемоційних станів визначено за Шкалою тривоги та депресії (HADS) (Zigmond & Snaith, 1983); показники сексуальних та міжособистісних стосунків у парі виміряно за Опитувальником суб'єктивного сексуального благополуччя (Гупаловська, 2021), для визначення рівнів подолання стресу парі використано Опитувальник діадного копіngu (DCI) (Bodenmann, 2008), наявність сексуальних дисфункцій оцінено за критеріями МКХ-10.

Аналіз емпіричних даних здійснено *методами математичної статистики*: описова статистика, порівняльний аналіз за критерієм Манна-Уїтні, кореляційний аналіз за критерієм Спірмана, факторний аналіз за методом головних компонент.

Програма психологічної допомоги у відновленні сексуального благополуччя розроблена ґрутуючись на методології та інструментах підходів позитивної психотерапії, кататимно-імагінативної психотерапії, секстерапії, групової психотерапії.

5. Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що:

В роботі вперше:

- запропоновано комплексну теоретичну модель чинників сексуальних стосунків у парі в умовах ситуації війни: успішність реалізації сексуальних стосунків (сексуальне благополуччя) визначається взаємодією ситуативних (обставини ситуації війни та спричинені ними психоемоційні стани), особистісних (індивідуальні психологічні особливості, статево-рольова ідентичність, сексуальний сценарій) та діадичних (форми діадного копінгу, якість стосунків у парі) чинників;

- запропоновано теоретичну модель, що пояснює формування та циклічне підтримання сексуальних дисфункцій за рахунок поєднання впливу зовнішнього стресу та стресу, викликаного погіршенням стосунків у парі;

- запропоновано програму психологічної допомоги у відновленні сексуального благополуччя, що враховує вплив умов ситуації війни: терапевтичні фокуси програми спрямовані на посилення здібностей до саморегуляції, розвиток навиків позитивного діадного копінгу, розвиток здібності до любові; розширення стереотипних концепцій статево-рольової ідентичності, пізнання особливостей власної сексуальності; психоедукацію адаптивних моделей сексуальної взаємодії, покращення гнучкості сексуального сценарію;

- встановлено вплив рівнів розвитку актуальних здібностей та навантажень за сферами пропрацювання конфліктів (згідно з методом позитивної психотерапії) на успішність реалізації сексуальних стосунків в умовах війни.

Отримали подальший розвиток:

- ідеї диференціації салютогенних та патогенних чинників сексуальних стосунків в умовах ситуації війни – до головних салютогенних чинників віднесено: високі рівні розвитку актуальних здібностей (за методом позитивної психотерапії), андрогінна модель статево-рольової ідентичності, позитивний діадний копінг у парі, опора на соціальні контакти в подоланні стресу; патогенними чинниками є: висока гендерна типізація, негативний діадний копінг у парі, пропрацювання стресу через сфери фантазій та тіла (соматизація), використання сексуальних стосунків як інструменту розрядки тривоги та напруги;

- уявлення щодо ролі стресу у формуванні сексуальних дисфункцій та його впливу на сексуальні стосунки: стрес розглядається як чинник формування сексуальних дисфункцій, негативних психоемоційних станів та погіршення якості стосунків, а його конструктивне подолання пов'язане з нормалізацією сексуального функціонування;

- ідеї щодо ролі діадного копінгу, як медіатора стресу у парі та його впливу на сексуальні стосунки;

- ідеї детермінації індивідуальних та діадних копінг-стратегій патернами статево-рольової ідентичності.

Уточнено поняття: гетеросексуальна пара, сексуальні стосунки у парі, міжособистісні стосунки у парі та сексуальне благополуччя.

6. Практичне значення отриманих результатів. Розроблені теоретичні моделі – модель взаємозв'язку стресу та психогенних сексуальних дисфункцій у парі та модель чинників сексуальних стосунків в умовах війни можуть бути використані в практичній діяльності психологів, що працюють із проблематикою сексуальних стосунків для якісної та цілісної діагностики причин порушень сексуального функціонування пари та визначення першочергових фокусів психотерапевтичних інтервенцій. Запропонована за результатами

емпіричного дослідження диференціація салютогенних та патогенних чинників сексуальних стосунків може бути орієнтиром в визначені зон розвитку при роботі з парами з метою профілактики сексуального благополуччя. Представлена комплексна програма психологічної допомоги у відновленні сексуального благополуччя в умовах війни є готовим інструментом для практичного використання в психологічних, реабілітаційних центрах, навчальних закладах, а також груповій роботі приватних психологів. Крім того, окремі техніки та вправи програми можуть бути використані в практиці індивідуальної терапії. Висока ефективність програми досягається за рахунок використання інтегративного підходу, який передбачає пропрацювання тематики сексуальних стосунків на когнітивно-поведінковому (метод секстерапії), культурно-концептуальному (метод позитивної психотерапії) та глибинно-психологічному рівнях (метод кататимно-імагінативної психотерапії).

7. Використання результатів роботи. Результати дисертаційного дослідження впроваджено на кафедрі психології КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти» (довідка 01/21-359 від 25.09.2025) та в психологічному центрі "Fides" (довідка 1А від 24.09.2025).

8. Апробація матеріалів дисертації відбувалася на науково-практичних конференціях:

1. Всеукраїнська випускна науково-практична конференція з позитивної психотерапії "Позитивна транскультуральна психотерапія як ресурс у воєнний час. Сила всередині нас: від виживання й адаптації до трансформації". 10-11 травня 2025 року. Онлайн та у містах Київ, Львів, Полтава, Хмельницький.

2. XXVII Міжнародна конференція молодих науковців «Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження». Київський національний університет ім. Тараса Шевченка.

3. Всеукраїнська науково-практична конференція, присвяченої 105-й річниці від дня народження Василя Сухомлинського «Захист психічного здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни та повоєнного часу», Комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського».

4. VI Всеукраїнські психологічні читання «Удосконалення професійної майстерності майбутніх психологів», Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

5. XVI Міжнародна науково-практична конференція «Соціалізація особистості в умовах системних змін: теоретичні і прикладні проблеми», Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 22 березня 2024 року, м. Київ, Україна.

6. IX Всеукраїнська з міжнародною участю науково-практична конференція з соціальної роботи «Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 15-16 березня 2024 року, м. Київ, Україна.

7. IV Міжнародна науково-практична конференція. «Час Відродження: терапевтичні можливості символдрами». Інститут розвитку символдрами та глибинної психології. 14-17 вересня 2023, он-лайн.

9. Особистий внесок здобувача. Усі дослідження проведено здобувачем одноосібно. Наукові результати та висновки, що складають наукову новизну, отримані автором самостійно.

10. Перелік публікацій за темою дисертації та особистий внесок автора. Результати дослідження висвітлено у 10 публікаціях, серед них 5 статей у наукових фахових виданнях категорії Б, включених до переліку МОН України.

Статті у наукових фахових виданнях України, що входять до наукометричних баз: У наукових фахових виданнях, які зареєстровані у міжнародних наукометричних базах:

1. Нагорняк Ю. В. Стресогенні фактори сексуальних дисфункцій та терапевтична стратегія їх подолання. *Вчені записки Університету "КРОК"*. 2024. № 2(74). С. 337-344.

2. Нагорняк, Ю. В. Гендерні особливості постстресових реакцій та інструменти позитивної психотерапії в подоланні стресу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2024. № 3. С. 95-100.

3. Нагорняк Ю. В. Модель впливу чинників війни на рівень сексуального благополуччя пари. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 1(77). С. 568–575.

4. Нагорняк Ю. В. Емпіричне дослідження чинників сексуального благополуччя в ситуації війни. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 2(78). С. 568-577

5. Нагорняк Ю. В. Програма психологічної допомоги парам у відновленні сексуального благополуччя в умовах війни. *Науковий журнал «Габітус»*. 2025. Вип.73. С. 189–193.

В інших виданнях:

1. Нагорняк Ю.В. Стратегії подолання кризи стосунків у сімейній парі, викликаній ситуацією війни. *Підтримка психологічного здоров'я особистості в умовах війни: матеріали VI Всеукраїнських психологічних читань «Удосконалення професійної майстерності майбутніх психологів» (21 квітня 2023 р) – Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2023.*

2. Нагорняк Ю.В. Методи позитивної психотерапії в подоланні кризи сімейної пари викликаній ситуацією війни. *Захист психічного здоров'я учасників освітнього процесу в умовах війни та повоєнного часу : збірник*

матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяченої 105-й річниці від дня народження В. Сухомлинського (05 травня 2023) – Кропивницький : КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023.

3. Нагорняк Ю.В. Методи позитивної сімейної психотерапії в подоланні тривоги викликані ситуацією війни. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології: матеріали IX Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (15-16 березня 2024 р.).* – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2024.

4. Нагорняк Ю.В. Методи позитивної психотерапії для профілактики соматизації стресу війни. *Соціалізація особистості в умовах системних змін: теоретичні і прикладні проблеми: збірник тез XVI Міжнародної науково-практичної конференції (22 березня 2024 р.)* – Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2024.

5. Нагорняк Ю.В. Емпіричне дослідження впливу чинників війни на сексуальне благополуччя пари. *Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження: Матеріали XXVII Міжнародної конференції молодих науковців (24–25 квітня 2025р.)* / За ред. І. В. Данилюка, С. Ю. Пащенко. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2025.

Усі наукові положення, висновки і рекомендації одержані автором особисто. Результати дисертації опубліковано в повному обсязі.

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Нагорняка Юрія Васильовича на тему: «Соціально-психологічні чинники сексуальних стосунків у парі в ситуації війни», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 та відповідає вимогам освітньо-наукової

програми ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» зі спеціальності 053 «Психологія».

РЕКОМЕНДУВАТИ: Аналіз результатів публічної презентації та обговорення результатів дисертаційного дослідження Нагорняка Юрія Васильовича свідчить, що вони відповідають змісту освітньо-наукової програми «Психологія» спеціальності 053 «Психологія», містять наукову новизну в порівнянні з існуючими в психологічній науці теоретико-методичними та науково-практичними рекомендаціями і є самостійно отриманими та оригінальними науково-обґрунтованими авторськими положеннями, які спрямовані на вирішення конкретних завдань в сфері сексуальних стосунків у парі та мають істотне значення для галузі психології. Таким чином, дисертаційна робота Нагорняка Юрія Васильовича на тему: «Соціально-психологічні чинники сексуальних стосунків у парі в ситуації війни», подана для публічної презентації здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення на засіданні кафедри психології може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій раді Університету «КРОК» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Головуюча на засіданні кафедри психології

Вищого навчального закладу

«Університет економіки та права «КРОК»

к.пс.н., доцент кафедри психології

Олена НИКОНЕНКО

Ольга ЛИСЕНКО

Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу
«Університет економіки та права «КРОК»
Засвідчує
"24" 10 2016 р.